

Sygn. akt II Ca 706/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 września 2017 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: **SSO Mariusz Broda (spr.)**

Sędziowie: **SSO Małgorzata Klesyk, SSO Hubert Wicik**

Protokolant: starszy protokolant Beata Wodecka

po rozpoznaniu w dniu 31 sierpnia 2017 r. w Kielcach

na rozprawie

sprawy z powództwa M. K. , B. K.

przeciwko H. K. (1)

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli na podstawie art. 231 § 1 kc

na skutek apelacji pozwanego H. K. (1)

od wyroku Sądu Rejonowego w Busku – Zdroju, V Zamiejscowego Wydziału Cywilnego w K. W.

z dnia 30 marca 2017 r. sygn. V C 157/114

- 1. uchyła zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w całości i pozew odrzuca;**
- 2. zasądza od powodów M. K. i B. K. – solidarnie na rzecz H. K. (1) kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem kosztów procesu oraz kwotę 185 (sto osiemdziesiąt pięć) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;**
- 3. nakazuje ściągnąć od M. K. i B. K. – solidarnie na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Busku – Zdroju) kwotę (...),80 (tysiąc czterysta trzydzieści dziewięć 80/100) złotych, tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.**

Sygn. akt II Ca 706/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 30.03.2017r., w sprawie z powództwa M. K. i B. K. przeciwko H. K. (1), Sąd Rejonowy w Busku – Zdroju:

- zobowiązał H. K. (1) do złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu na rzecz M. K. i B. K. prawa własności nieruchomości położonej w U. gm. B. o powierzchni 0,1455 ha, stanowiącej działkę o nr (...), mającej urzędzoną księgę wieczystą (...), za cenę w kwocie 15.641,00 zł;

- zasądził od H. K. (1) na rzecz M. K. i B. K. 3264 zł , tytułem kosztów procesu;

- nakazał pobrać od H. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa kwotę 489,87 zł tytułem kosztów sądowych.

Podstawy faktyczne i prawne tej treści rozstrzygnięcia Sąd I instancji przedstawił w pisemnym uzasadnieniu (k.311-318). Wynika z niego, że ustalone przez Sąd Rejonowy okoliczności faktyczne, odniesione do treści art. 231 § 1 kc, prowadziły do uwzględnienia powództwa.

Wyrok w całości zaskarżyła pozwana. W wywiezionej apelacji zarzuciła:

1/ rażąco naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 199 § 1 pkt. 2 kpc poprzez jego niezastosowanie i nie odrzucenie pozwu złożonego przez M. K., w sytuacji gdy to samo roszczenie, pomiędzy tymi samymi stronami, oparte na tej samej podstawie prawnej faktycznej (zgodnie z ustaleniami Sądu) zostało prawomocnie rozstrzygnięte w sprawie o sygn. IC53/08;

2/ błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że:

- powodowie wzniesli budynek na działce nr (...), podczas gdy bezspornym w sprawie jest to, że budynek budowali rodzice powoda, tj. W. K. (1) i E. K.,

- przed 1982 r. W. i E. K. płacili podatek rolny z działki nr (...), podczas brak jest ku temu dowodów, a nadto z uzasadnienia wyroku Sądu Rejonowego w sprawie IC 53/08 wydanego przez SSR Ewę Bałys wynika, że nie uiszczali oni żadnych należności publicznoprawnych z tej działki i nie byli jej posiadaczami samoistnymi (I Ns 214/11);

3/ naruszenie prawa materialnego tj. art. 231§1 kcpoprzez jego błędne zastosowanie i uznanie, że powództwo oparte na tej podstawie prawnej zasługuje na uwzględnienie w sytuacji, gdy powodowie nie byli posiadaczami samoistnymi działki nr (...), nie byli jej posiadaczami w dobrej wierze oraz w sytuacji, gdy bezspornym jest, że nie wzniesli oni budynku mieszkalnego na działce (...), który wybudowali E. i W. K. (1) za zgodą swoich rodziców H. i W. K. (1).

Wobec powyższego skarżąca wniosła o „zmianę” zaskarżonego wyroku i odrzucenie pozwu M. K. oraz oddalenie powództwa B. K. ewentualnie oddalenie powództwa M. K. i B. K. oraz orzeczenie w przedmiocie kosztów procesu i kosztów sądowych stosownie do wyniku sprawy.

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja, o ile doprowadziła do uchylenia zaskarżonego wyroku i odrzucenia pozwu, okazała się zasadna.

W pierwszej kolejności przypomnieć należy, że stosownie do treści art. 378 kpc sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, w granicach zaskarżenia bierze jednak pod uwagę nieważność postępowania. Natomiast zgodnie z art. 202 zd. 3 kpc, sąd pierwszej instancji bierze pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy okoliczności, które uzasadniają odrzucenie pozwu.

Sąd Rejonowy nie wypełnił powyższego obowiązku, skoro nie dostrzegł podstaw faktycznych i prawnych, prowadzących do odrzucenia pozwu. Tym samym Sąd I instancji dopuścił się rażącego naruszenia prawa procesowego, tj. przepisów art. 199 § 1 pkt. 2 kpc, art. 365 § 1 kpc, art. 366 kpc. Wobec tego postępowanie prowadzące do wydania zaskarżonego wyroku zostało dotknięte nieważnością, co obligowało Sąd Okręgowy do wzięcia pod uwagę tej wadliwości w postępowaniu apelacyjnym z urzędu.

Analiza akt postępowania, na skutek którego zapadł zaskarżony wyrok, prowadzi do wniosku, że Sąd I instancji nie tylko nie wziął pod uwagę okoliczności uzasadniającej nieważność postępowania, ale i pozwala stwierdzić, że poza sferą zainteresowania Sądu Rejonowego pozostał podniesiony w odpowiedzi na pozew, zarzut powagi rzeczy osądzonej w stosunku do M. K., z odwołaniem się do treści wyroku w sprawie o sygn. IC 53/08.

Niespornie, przed Sądem Rejonowym w Kazimierzy Wielkiej (obecnie Wydział Zamiejscowy Sądu Rejonowego w Busku – Zdroju), pod sygn. I C 53/08 toczyło się postępowanie z powództwa W. K. (1) i M. K. przeciwko H. K. (1) o zobowiązanie pozwanej do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie przeniesienia prawa własności nieruchomości stanowiącej działkę o nr (...)położonej w miejscowości U., gm. B., o powierzchni 1,12 ha, za zapłatą wynagrodzenia w kwocie 8000 zł – na rzecz M. K. (żądanie pozwu – k. 2-4 akt o sygn.. IC 53/08). W treści uzasadnienia pozwu inicjującego to postępowanie wskazano, że: W. K. (1) wraz z mężem E. K. w latach 1964-1966 wybudowali na działce o nr ew. (...) dom mieszkalny; działka ta należała do W. K. (1) (ojca E.); w 1982 r. W. i H. K. (2) „umową przekazania gospodarstwa rolnego” sporządzoną przed Naczelnikiem Gminy B. przekazali tę nieruchomość W. K. (2) – synowi E. K.; z kolei E. i W. przekazali swoje gospodarstwo rolne (...), przy czym byli przekonani, że przenoszą także własność „wybudowanego przez siebie domu mieszkalnego”; w wyniku dziedziczenia po W. K. (2) oraz przeniesienia udziałów w spadku po nim, jedyną właścicielką zabudowanej domem działki o nr ew. (...) została jego żona H. K. (1). Wyrokiem z dnia 18.11.2008r. Sąd Rejonowy w Kazimierzy Wielkiej oddalił tak sformułowane – na podstawie art. 231 § 1 kc - powództwo (obejmujące żądanie tylko na rzecz M. K.), czyniąc ustalenia co tych okoliczności faktycznych, do których odwoływało się uzasadnienie pozwu, a nadto, że M. K. w latach 1986-1987 zamieszkał wraz z rodziną w w/w domu w U.. Wobec tego wszystkiego Sąd Rejonowy doszedł do wniosku, że brak podstaw faktycznych i prawnych do jego uwzględnienia. Z kolei Sąd Okręgowy w Kielcach wyrokiem z dnia 17.03.2011r. – w sprawie o sygn.. akt II Ca 247/11 oddalił apelację powodów (odpis wyroku z uzasadnieniem - k. 336-339).

W niniejszej sprawie powództwo wytoczyli M. K. i jego żona – B. K., żądając zobowiązania H. K. (1) do złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu na ich rzecz prawa własności do zabudowanej domem mieszkalnym działki gruntu o nr ew. (...)o powierzchni 0,14 ha, położonej w U.. Żądanie oparte na przepisie art. 231 § 1 kc wywodzili z tych samych okoliczności faktycznych, co w sprawie o sygn. akt 53/08. W toku postępowania, doszło do skorygowania oznaczenia nr ew. działki, w miejsce nr (...)wskazano nr (...), co znajdowało wyjaśnienie w niespornie przeprowadzonym podziale geodezyjnym pierwotnej działki o nr ew.(...) i sprzedaży tej drugiej (niezabudowanej) przez H. K. (1), co nastąpiło po poprzednim prawomocnym orzeczeniu w sprawie o sygn. akt IC 53/08.

Stosownie do treści art. 366 kpc wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu, stanowiło przedmiot jego rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Z kolei zgodnie z art. 365 § 1 kpc orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał lecz również inne sądy i inne organy i organy administracji publicznej, a wypadkach w ustawie przewidzianych, także inne osoby.

Pełne potwierdzenie w orzecznictwie (p. m.in. postanowienie SN z dnia 21.11.2013r., III CSK 43/13, Lex nr 1427740) znajduje pogląd, że tożsamość roszczeń w rozumieniu art. 366 kpc, zachodzi wówczas, kiedy sąd ma w obu sprawach orzec o tym samym, dysponując tymi samymi faktami, które mają spowodować ocenę tego samego żądania i kiedy rozstrzygnięcie jednej ze spraw oznacza rozstrzygnięcie także drugiej. O tym zaś, czy chodzi o tę samą lub inną podstawę faktyczną, a więc o ten sam lub odmienny stan faktyczny sprawy, nie rozstrzygają konkretne twierdzenia strony powodowej lub brak takich twierdzeń, lecz istnienie lub nieistnienie przed zamknięciem rozprawy okoliczności faktycznych, tj. zdarzeń lub stanów składających się na stan faktyczny, z którym norma prawna rozstrzygająca o słuszności żądania wiąże dochodzone skutki prawne.

Biorąc po uwagę te dodatkowo poczynione przez Sąd Okręgowy – niesporne – ustalenia, ilustrujące, zidentyfikowaną według przytoczonych wyżej kryteriów, podstawę sporu i to co w związku z nią stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia w sprawie o sygn. IC 53/08, nie ulega żadnej wątpliwości to, że zachodzi tożsamość tak pojmowanej przedmiotowej strony obu analizowanych postępowań, oczywiście w zakresie zabudowanej nieruchomości oznaczonej obecnie nr ew. (...) (jako części pierwotnej działki o nr ew.(...))Zachodzi zatem pierwsza z przesłanek powagi rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 366 kpc.

Jeśli idzie o stronę podmiotową, to ostateczna konkluzja w tym zakresie wymaga uprzedniego zidentyfikowania relacji w jakich pozostaje rozszerzona prawomocność materialna – w ujęciu art. 365 § 1 kpc z podmiotową sferą powagi rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 366 kpc. To zagadnienie pozostawało już także przedmiotem rozważań w orzecznictwie Sądu Najwyższego, czego efektem, po pierwsze - są ukształtowane kryteria pozwalające udzielić odpowiedzi na

pytanie, co stanowi podstawę przyjęcia rozszerzonej – na inne niż strony, podmioty – prawomocności materialnej, po drugie – jakie w następstwie tego ma to znaczenie dla przyjęcia lub wykluczenia stanu powagi rzeczy osądzonej. Podkreśla się (p. Uchwała SN z dnia 19.12.2003r., III CZP 95/03, Lex 82118), że wypadki rozszerzonej prawomocności i powagi rzeczy osądzonej można podzielić na dwie grupy. Pierwszą stanowią sytuacje, w których wyrok – ze względu na szczególny charakter przedmiotu osądu – skutkuje dla wszystkich i przeciw wszystkim (np. art. 435 § 1 kpc i art. 458 § 1 kpc). Natomiast do drugiej grupy należą wypadki, w których wyrok skutkuje wobec osób trzecich ze względu na szczególny stosunek tych osób do jednej ze stron procesu i tylko wobec niej (np. wypadki następstwa prawnego). Innymi słowy, tożsamość stron procesowych, jako warunek konieczny stanu powagi rzeczy osądzonej, zachodzi zarówno wówczas, kiedy w obu sprawach uczestniczą te same strony, jak i wtedy, kiedy zamiast strony wcześniejszego procesu, występuje jej następcą prawny lub inna osoba objęta w danym wypadku rozszerzoną prawomocnością materialną. Na tym polega relacja tak zidentyfikowanego jej stanu, do powagi rzeczy osądzonej. Ten szczególny stosunek osoby bądź osób do jednej ze stron procesu, o czym była wyżej mowa, po to, by mógł stanowić o rozszerzonej prawomocności materialnej orzeczenia -z konsekwencją w postaci powagi rzeczy osądzonej, musi odwoływać się do obiektywnych kryteriów. Regułą jest, że w razie współuczestnictwa procesowego brak jest powagi rzeczy osądzonej wobec współuczestników, których prawomocny wyrok nie obejmował. Tak jest przy współuczestnictwie formalnym i materialnym, które nie jest jednolitym. Natomiast zasada ta nie odnosi się do współuczestnictwa jednolitego – w rozumieniu art. 73 § 2 kpc, a więc tego, w przypadku którego wyrok ma niepodzielnie dotyczyć wszystkich współuczestników, a czynności procesowe współuczestników działających są skuteczne wobec niedziałających. Reasumując, wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej wobec wszystkich współuczestników jednolitych, także tych, którzy nie zostali w wyroku wymienieni. (p. postanowienie SN z dnia 27.04.1999. , III CKN 48/99, Lex nr 50726) Warto podkreślić i to, że to ostateczne orzeczenie zapadło w stanie faktycznym wykazującym daleko idącą analogię do stanu faktycznego niniejszej sprawy – w aspekcie współuczestnictwa jednolitego małżonków z uwagi na to, iż przedmiot żądania stanowił prawo mogące stanowić składnik wspólności majątkowej małżeńskiej w rozumieniu art. 31 § 1 kr i o. Podkreślenia wymaga i to, że w żądaniach pozwu, tak w poprzednim postępowaniu jak i niniejszym, chodziło o nabycie prawa własności do nieruchomości przez M. K., ale ze skutkiem do majątku wspólnego jego i jego żony B., co wynika wprost z treści art. 31 § 1 kr i o, przy jednoczesnym braku eksponowania jakichkolwiek okoliczności, które mogły wpłynąć na taką ocenę z punktu widzenia treści przepisu art. 33 kr i o.

W ocenie Sądu Okręgowego, oczywistym pozostaje wniosek co do tożsamości podmiotowej w obu postępowaniach, tak co do strony pozwanej, jak i powodowej. Przy czym w tym ostatnim przypadku, ta oczywistość nie wymaga dodatkowego rozwinięcia jeśli idzie o osobę M. K.. Natomiast ów szczególny stosunek B. K. do M. K. (który był jednocześnie powodem w tym poprzednim postępowaniu), zasadzający się na współuczestnictwie jednolitym, przesądził o tym, że w/w wyrok w sprawie o sygn. akt IC 53/08, skutkuje także wobec B. K. (pозwanej w niniejszym postępowaniu) – jako osoby trzeciej, tj. „innej osoby” w rozumieniu art. 365 kpc. Stąd konkluzja o rozszerzonej prawomocności materialnej tego pierwszego orzeczenia, ze skutkiem w postaci jego powagi rzeczy osądzonej, a w konsekwencji tego i nieważności postępowania poprzedzającego wydanie zaskarżonego wyroku (art. 379 pkt. 3 kpc).

Z tych wszystkich względów Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że Sąd I instancji rozpoznał sprawę z oczywistą obrazą powołanych już przepisów prawa procesowego, tym bardziej, że powaga rzeczy osądzonej była eksponowana jako przedmiot zarzutu strony pozwanej, a pomimo tego pozostała poza sferą zainteresowania Sądu Rejonowego (brak rozpoznania tego zarzutu). Wobec doszło do nieważności postępowania.

Wobec już wyeksponowanych motywów podjętego w postępowaniu apelacyjnym rozstrzygnięcia, bezprzedmiotowym było rozważanie pozostałych zgłoszonych w apelacji zarzutów.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 2 i 3 kpc oraz art. 199 § 1 pkt. 2 orzekł jak w pkt. 1 sentencji. W konsekwencji tego zmianie ulegało również: rozstrzygnięcie o kosztach procesu, co Sąd Okręgowy dokonał co do zasady na podstawie art. 98 § 1 kpc, a co do wysokości – na podstawie § 6 pkt. 2 Rozp. M.. Spr. z dnia 28.09.2002r. – w sprawie opłat (...) Dz.U. z 2013r. , poz. 461 z p. zm., a także orzeczenie w przedmiocie kosztów sądowych, które znajduje uzasadnienie w art. 113 ust. 2 u.k.s.c., przy odpowiednim zastosowaniu zasady wynikającej w art. 98 § 1 kpc. Z kolei rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego (obejmujących opłatę sądową od apelacji i wynagrodzenie

pełnomocnika procesowego) Sąd Okręgowy dokonał także przy uwzględnieniu art. 98 § 1 kpc oraz na podstawie § 2 pkt. 2 Rozp. Min. Spr. z dnia 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015r. poz. 1800).

SSO Hubert Wicik SSO Mariusz Broda SSO Małgorzata Klesyk